

MOZAIKA

Toulky časem a krajinou Kájovska

2/2019

Strom života

ISSN 2571-3698

01

Křenov před rokem 1911. Foto poskytl Jiří Dvořáček

STROM ŽIVOTA – 2/2019

<i>Z kájovského hřbitova do křenovské hospody / Rudolf Herbst</i>	2
<i>Iluze děsu a bezpečí. Nahlédnutí do křenovských kronik / Jiří Dvořáček</i>	4
<i>Páni počasí - sv. Jan a Pavel z Říma / Zdeňka Prokopová - Zdenka Paloušová</i>	6
<i>Rodové a památné stromy / Marcela Paloudová</i>	9
<i>Fotokvíz - stromy v krajině / Pavel Jindra - L. Hradecká - M. Paloudová</i>	13
<i>Dlouhá cesta za nadějí. Příběh babičky Jozefy / Josef Beňo</i>	17
<i>Výstavba opevnění v okolí Křenova a podzim 1938 / Jan Lakosil</i>	24
<i>Na počátku byla bažina, křoviska a divoká skládka ... / Bohuslav Gruber</i>	30
<i>Do Kájova přes devatero řek ... / Ivana Brčáková</i>	34
<i>Mariánský sloup u Křenova / Lenka Augustinová</i>	40
<i>Stromy očima dětí / Leona Hradecká</i>	41
<i>Čtení z dobových kronik 2 / Jitka Radimská</i>	43
<i>Nálezy v kopuli věže kájovského kostela / Libuše Semecká</i>	48

Authors © Lenka Augustinová - Josef Beňo - Ivana Brčáková - Jiří Dvořáček - Bohuslav Gruber - Rudolf Herbst - Leona Hradecká - Pavel Jindra - Jan Lakosil - Marcela Paloudová - Zdenka Paloušová - Zdeňka Prokopová - Jitka Radimská - Libuše Semecká, 2019

MOZAIKA, TOULKY ČASEM A KRAJINOU KÁJOVSKA, kulturně-společenská revue.

Periodický tisk územního samosprávného celku registrovaný u MK ČR pod č. E 23535, vychází 3x ročně. Vydavatel: Obec Kájov, Kájovská 100, 382 21 Kájov, IČO : 00245933. Přípravu obsahu koordinuje ediční komise rady obce ve složení: prof. PhDr. Jitka Radimská, Dr. (předsedkyně), Mgr. Iva Brčáková, Mgr. Marcela Paloudová. Na přípravě tohoto čísla se dále podíleli: Mgr. Lenka Augustinová, MUDr. Jiří Dvořáček, Pavel Jindra, Bohuslav Gruber, Rudolf Herbst, Mgr. Leona Hradecká, PhDr. Jan Lakosil, Mgr. Libuše Semecká. Kontakty: tel: +420-380-731-237, e-mail: ou-kajov@ou-kajov.cz, web: <http://www.kajov.eu>. Zdarma pro občany Kájova. Uzávěrky jednotlivých čísel 31. leden, 31. květen a 30. září 2019. Tematické číslo Strom života 2/2019 vyšlo dne 31. 7. 2019. ISSN 2571-3698

Nové pamětní předměty určené k vložení do kopule.

☞ arní vikář R. D. Mgr. František Žák, sestra Karmela Chromíková, restaurátor Luděk Červenka, Ing. Markéta Frantová, kronikářka obce Libuše Semecká a Ivana Brčáková za ediční radu Mozaiky.

Církev připravila pamětní mince biskupa českobudějovického, preláta českokrumlovského a Panny Marie českobudějovické - z kostela Obětování Panny Marie v Českých Budějovicích - v den jejího svátku, dále list s pozdravením preláta Mgr. Václava Píchy a jeho barevnou fotografií, list s medailkou přiložila kongregace sester sv. Kříže.

Obec vložila kožený měšec s výběrovou sadou oběžných mincí České mincovny z roku 2018 a výroční pamětní mincí vydanou k 25. výročí vzniku českého státu, dále malou saténovou vlaječku Kájova a dopis starosty příštím občanům Kájova. Obsah schránky doplnil čerstvý výtisk Českokrumlovského deníku ze dne 6. 12. 2018 a archivní číslo Časopísku 2/2013 týkající se oslav 750 let Kájova i obnovy školy. Firma VIDOX s. r. o. přiložila technickou zprávu. Schránka byla přítomným kovářem restaurátorem zatavena a poté vyzvednuta do bání věže.

Vkládání pamětních předmětů do kopule věže kostela

Editorial

Milí přátelé Mozaiky,

připravili jsme pro vás druhé číslo s názvem *Strom života*, které je věnováno lidem a krajině Křenovska. *Crenow* je poprvé písemně znamenán jako součást fundace kláštera Zlatá Koruna, spolu s hraničními újezdy *Claden*, *Zahorn* a *Kayow*, v zakládací listině vydané králem Přemyslem Otakarem II. roku 1263. Historie tohoto místa, které je součástí CHKO Blanský les, je tedy dlouhá a zajímavá, i když zapomenutá. Možná právě proto se zde zachovala přírodní památka Českokrumlovska, meandry Chvalšinského potoka, a součást vojenského opevnění z roku 1938, tzv. *řopíky*.

Neméně zajímavé a spletité jsou osudy lidí, kteří tady našli svůj domov. Silný životní příběh babičky Jozefy o její dlouhé cestě za nadějí nám připomene, že bychom měli víc naslouchat pamětníkům starých časů. Abychom jednou nelitovali, až budeme prohlížet staré fotografie, že už se nemáme koho zeptat, kdo na nich vlastně je. Strom života vytváří rodina, jejíž jsme součástí. A při hledání rodových kořenů se může vynořit stará pohlednice z doby císaře Franze Josefa, poslaná z Chvalšín Julií Pangerl slečně Elle Müller do Vídně nebo fotka zachycující zmizelé budovy z křenovské návsi. Majitelům děkujeme za jejich zapůjčení.

Stromy a lidé mají mnoho společného, hezky to vyjádřily děti ve svých kresbách a úvahách. Jsou součástí přírody, která jim to v neustálých proměnách času i počasí umí rázně připomenout. Stromy v krajině jsou odrazem toho, jak se o ně lidé starají. Krajina bez stromů je pustá a prázdná, proto je naši předkové vysazovali v zahradách či podél cest a porosty promyšleně obnovovali. Půjďte-li stromovou alejí, všimněte si, že vedle starého stromu je vždy strom mladý, který ho časem nahradí. Vždyť žádný strom neroste do nebe ...

Všímavý čtenář najde v *Mozaice* 2 své stálé rubriky – příběhy lidí, kteří žili nebo žijí mezi námi, fotokvíz, ohlédnutí v čase při listování kronikami, historická zastavení z doby dávné i nedávné, společenskou kroniku. Všímavé čtenářce děkujeme za upozornění na chybu v popisce na s. 7 v *Mozaice* 1, sloupek neležel v *Přelsticích*, ale *při cestě do Českého Krumlova*. Děkujeme také za zaslané ohlasy, najdete je na webových stránkách obce.

Letošní ročník je věnován místu, kde žijeme, v roce 2020 bychom se chtěli zachytit, jak žijeme. Z osad přiblížíme Novosedly, Kladné, Boletice, Kladenské Rovné. Uvítáme vaše tipy na rozhovory se zajímavými lidmi, fotografie zajímavých či zapomenutých míst, historky ze života spolků a osad aj. Své náměty a návrhy můžete posílat mailem nebo napsat a opatřené jménem a adresou vhodit do naší schránky v budově OÚ. S jejich typografickou úpravou vám rádi pomůžeme.

Těšíme se na spolupráci při utváření časopisu a děkujeme.

Vaše redakce

Fotokvíz – stromy v krajině

Marcela Paloudová, Pavel Jindra a Leona Hradecká

Zdroje: <https://cs.wikipedia.org>, <https://botany.cz>, Margot a Roland Spohnovi (2013), Stromy Evropy, nakladatelství Pavel Dobrovský - Beta s.r.o. a Jiří Ševčík

1 Hrušeň polnička (*Pyrus pyraster*)

Obvod kmene ve 130 cm je 195 cm, výška stromu je 16 m.

Tato hrušeň roste v širokém pásmu od Evropy do západní Asie v lužních a suchých lesích, na skalách a okrajích lesů. Slabě trnité větve dospělých jedinců ji odlišují od zplavných semenáčů kulturní hrušně. Nevelké žluté až tmavohnědé kulovité plody obsahují v dužině velké tlustostěnné buňky, které tvoří tvrdá zrnka. Ta jsou v rozdílném množství a velikosti obsažena u všech hrušní a při okusování plodu je můžeme více či méně výrazně zaznamenat. Dřevo hrušní je velmi tvrdé, trvanlivé a černě mořené může nahrazovat ebenové dřevo.

2 Jilm horský (*Ulmus glabra*)

Obvod kmene ve 130 cm je 170 cm, výška stromu je 21 m.

V krajině výrazné stromy s asymetrickou listovou čepelí, která překrývá krátký řapík. Listy jsou pilovité, některé dokonce „rohaté“, na dotek jsou z vrchní i spodní strany drsné. Borka je šedohnědá, v dospělosti hluboce brázditá. Plodem je okřídlená nažka se semenem umístěným ve středu obklopeným blanitým lemlem. Přirozeně roste zejména v roklinových a sutinových lesích, preferuje vyšší vzdušnou vlhkost. V současné době je jeho výskyt značně omezen jak ztrátou přirozeného stanoviště, tak rozšířením nebezpečné choroby – grafiózy jilmů.

3 a 4 Lípa srdčitá (*Tilia cordata*)

Obvod kmene ve 130 cm je 310 cm, výška stromu je 24 m.

Obvod kmene ve 130 cm je 190 cm, výška stromu je 21 m.

Lípa srdčitá je statný opadavý listnatý strom s košatou, vysoko klenutou korunou, který dorůstá 30 a více metrů. Statný kmen je pokryt tenkou, tmavou a mělce podélně zvrásnělou. Listy jsou dlouze řapíkaté, nesouměrně srdčité a lysé, pouze v úhlech velkých žilek na spodní straně listů mají chomáčky chlupů. Kvete od června do července. Květy jsou oboupohlavné, žlutavě bílé. V době květu omamně voní. Plod je jednopouzdrý kulovitý oříšek s tenkostěnným oplodím.

5 Dub letní (*Quercus robur*)

Obvod kmene ve 130 cm je 410 cm, výška stromu je 33 m.

Koruna je mohutná, nepravidelná a mohutně rozložitá, protáhlá směrem nahoru. Borka tmavošedá, hrubě rozpukaná. Listy obvejčité, nepravidelně laločnaté, na bázi srdčité ouškaté. Plodem je žalud (jednosemenná nažka) sedící v čišce. Stopka je 3–7 cm dlouhá. Dub letní dorůstá výšky až 45 metrů. Roste v téměř jakémkoli typu půdy včetně písčité, daří se mu i na vlhkých hlinitých půdách. Má hluboké kořeny, které mohou tvořit spojení se spodní vodou, proto bývá častěji zasažen bleskem než jiné stromy. Je mimořádně odolný proti větru. Dub letní roste velmi pomalu, zralého věku dosahuje až ve 100 letech, zato je ale dlouhověký, může se dožít i 2000 let.

6 Vrba bílá (*Salix alba*)

Obvod kmene ve 130 cm je 130 cm, výška stromu je 19 m.

Vrba bílá se pozná podle podlouhlých listů, porostlých jemnými bílými chloupky, které jsou rovnoběžné se střední žilkou. Větve tohoto kultivaru jsou dekorativně převislé. Vrba bílá je dvoudomá, což znamená, že existují samčí a samičí jedinci. Kultivary s převislými větvemi se vysazují ve dvou typech; první se označuje jako vrba smuteční a je tvořena výhradně samičími jedinci, druhá je označována jako vrba náhrobní a její zástupci jsou pouze samci. Květy v jehnědách opyluje hmyz. Plody tvoří tobolky s chmýrem, který se v květnu a červnu snáší na zem v podobě vatovitých chuchvalců, takže to vypadá, jako by nasněžilo.

7 Jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*)

Obvod kmene ve 130 cm je 260 cm, výška stromu je 20 m.

Větve má šedo zelené, pupeny černohnědé, vejčité, i po rozemnutí bez výraznější vůně (tím se snadno odlišuje od ořešáku královského, který má pupeny podobné, ale charakteristicky voňavé). Kůra je v mládí hladká, šedohnědá, ve stáří přechází v podélně rozpraskanou borku. Listy jsou 20–25 cm dlouhé, vstřícné, lichozpeřené, 4–5jařmé, s 9–13 lístky. Na jaře jasan obráží jako jeden z posledních stromů teprve v dubnu až květnu. Plody jsou úzce podlouhlé křídlaté nažky leskle hnědé barvy rostoucí na dlouhých převislých stopkách. Daří se mu ve vlhkých a podmáčených lesích nebo na sutích.

8 Bříza bělokorá (*Betula pendula*)

Obvod kmene ve 130 cm je 160 cm, výška stromu je 22 m.

Bříza bělokorá je nejhojnější druh břízy v Evropě a její úspěšnost spočívá pravděpodobně v její nenáročnosti a odolnosti vůči nepříznivému klimatu. Zřejmě přitom hraje důležitou úlohu její nápadně bílá kůra, která odráží podstatnou část dopadajícího záření, což je výhodné zejména při růstu na silně a vytrvale osluněných místech. Bříza také velmi rychle roste a je proto vysazována při rekultivacích krajiny či osazována na exhalacemi odlesněných územích. Je to typický pionýrský druh.

9 Borovice lesní
(*Pinus sylvestris*)

Obvod kmene ve 130 cm je 190 cm, výška stromu je 19 m. Borovice lesní je co do vzhledu velice proměnlivým a variabilním druhem. V dobrých podmínkách může dorůst výšky až 40 metrů; na extrémních stanovištích (např. při růstu na skále) naopak vytváří nízké jedince s pokrouceným kmenem a větvemi, někdy až keřovitého charakteru. Kořenový systém je založen na existenci mohutného, do značné hloubky jdoucího hlavního kořene; boční kořeny se naopak bohatě větví do šířky, proto je dobře ukotvena v půdě a je považována za zpevňující dřevinu. Ve vichřici se zpravidla nevyvrací, ale láme. Jehlice jsou dlouhé 4-8 cm vyrůstají ve svazečcích po dvou. Na větvíče vytrvávají dva až tři roky.

10 Borovice vejmutovka
(*Pinus strobus*)

Obvod kmene ve 130 cm je 170 cm, výška stromu je 19 m.

Jde o relativně mohutný strom s nepravidelnou korunou a silnými vodorovně odstávajícími větvemi. Podobně jako borovice lesní má mohutný hlavní kořen. Velmi tenké a měkké 6-12 cm dlouhé jehlice vyrůstají ve svazečcích po 5. Šišky jsou 7-15 cm velké, šavlovitě zahnuté. Mimo svůj přirozený areál rozšíření (východní část USA a Kanady) je hojně rozšířena po celém světě pro svou vysokou produkční schopnost. I u nás je velmi častá v lesních porostech, kde v místech svého optima vytlačuje místní borovici lesní. S oblibou bývá vysazována v parcích nebo na veřejných prostranstvích.

1 Křenov ; 2 Lazec ; 3 Kladrná ; 4 Kladrnské Rovně ; 5 Staré Dobrukovice ; 6 Novosedly ; 7 Mezipotoč ; 8 Přelstice ; 9 Boletice ; 10 Kájov